

bus modis responderi potest; primo, ut verba illa, *ex materia invisâ*, non significant materialem causam ordine temporis præexistentem creationi orbis terrarum, sed tantum ordine naturæ, ita ut non proprie significant materialem causam ipsius creationis, sed rerum creatarum, ut sensus sit: Manus tua creavit orbem terrarum constantem ex informi materia, quam eadem manus tua condidit, ut ex ea totum orbem formaret. Quæ expositio est consentanea doctrinæ Augustini, qui aliis locis ait informitatem materiæ non tempore, sed natura, corporum creationem præcessisse, ut infra videbimus. Juxta hanc vero interpretationem, non oportet ut verbum illud, *ex materia invisâ*, seu *informi* (ut ad litteram habent græca), significet aliquam speciem ultimam materiæ, sed absolute materiam, sive sit unius generis, sive speciei. Secundo, et magis ad litteram, respondetur non loqui ibi Sapientem de prima rerum creatione, quæ non ex materia, sed ex nihilo facta est, sed de ornatu, dispositione, ac rerum distinctione, qua hic mundus conditus est, et in eo statu et pulchritudine quam nunc habet, constitutus. Quamvis enim Vulgata Latina vertat, *creavit*, non tamen sumit verbum illud in eo rigore quo significat productionem ex nihilo, sed prout significare etiam solet quamcunque effectioem; atque ita verbum Græcum *κτίω*, quod ibi respondet, fabricare et condere generatim significat. Unde per materiam invisam non intelligitur ibi materia prima (de qua nunquam expressam mentionem fecit divina Scriptura), sed significantur omnia corpora simplicia, ex quibus Deus hunc mundum constituit et ornavit, eo modo quo lapides et ligna dici solent materia domus, et in universum res, quæ supponitur ad actionem vel fabricationem, dici solet materia actionis. Dicitur autem illa materia informis, non informitate substantiali absolute et simpliciter, sed vel accidentali propter carentiam lucis, motus, etc., vel aliqua etiam informitate substantiali, quia formæ mistorum nondum erant in materiam introductæ, et peculiari ratione dici potuit materia invisâ propter tenebras quæ erant super faciem abyssi. Potest autem hæc expositio declarari ex Paulo, qui ad prædicta verba Sapientis videtur alluisse, cum scripsit ad Hæbr. 11: *Fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei*, ubi recte Cajetan. advertit, Paulum loqui de opere distinctionis et ornatus, et ideo non dicere creata

esse omnia, sed *aptata esse secula*, quia sex diebus Deus aptavit et disposuit hunc mundum, *ut ex invisibilibus*, id est, ex latentibus et inornatis corporibus, tum propter tenebras, tum quia terra sub aquis delitesceret, *visibilia fierent*, id est, in eo statu constituerentur in quo videri possent; et tam simplicia corpora, quam mista, et præsertim animantia, possent hoc visibili mundo frui.

31. *Illatio notanda.*—Præterea, ex dictis etiam constat non colligi ex historia Genesis, totum illud spatium, quod inter cælum empyreum et terram jacet, prius fuisse aquis plenum, ut ex eis cæli procrearentur. Abysus enim sufficienter dicitur de toto elemento aquæ quod tunc circumdabat terram, et tenebris erat circumfusum; super illud autem erat aer, et alia corpora cælestia. Verba autem illa D. Petri, *Cæli erant prius, et terra de aqua, et per aquam consistens*, nihil ad rem faciunt, tum quia ibi non est sermo de cælo æthereo, sed aereo; tum etiam quia non cælum, sed terra dicitur consistere Dei verbo de aqua, et per aquam, non quidem quoad substantiam suam, sed quoad statum quem nunc habet, ut habitabilis sit, et fructifera esse possit, ut latius exposui in 2 tom. tertiæ partis, disp. 57, sect. 2. Quod denique hebraicum nomen, quo cæli nominantur, ex aquis sumptum sit, non ideo est quia cælum conditum sit ex aqua, sed quia cælum interpositum est inter aquas, ut divideret aquas ab aquis.

32. *Vapor aqueus non fuit materia ex qua corporum inter empyreum et terram sitorum.*—*Ecclesiastici locus exponitur.*—Nec probabilior est alia sententia, quæ omnia, præter cælum empyreum et terram, facta esse dicit ex aqueo vapore; nam, si ille vapor aqueus distinctum quid est ab aqua, repugnat id Scripturæ, quæ aquam dicit fuisse creatam super terram, non aqueum vaporem. Repugnat etiam rationi, quia ille vapor non potest esse nisi aliquod mistum imperfectum; est autem contra rationem dicere, quod mista fuerint facta ante corpora simplicia. Unde etiam repugnat omnibus antiquis expositoribus, quia nullam mentionem fecerunt illius vaporis aquei in primo instante cum cælo et terra creati. Neque testimonia Scripturæ, quæ ad id confirmandum asseruntur, quidquam efficiunt; nam quod Ecclesiastici 24, Sapientia de se dicit, *Sicut nebula texi omnem terram*, duobus modis ad litteram exponitur. Primo, ut non significetur aliquod opus peculiare

divinæ sapientiæ, sed ejus præsentia et majestas, quæ replet omnem terram, quæ per similitudinem et metaphoram nebulae declaratur, quemadmodum reipsa interdum Deus exhibebat præsentiam suam in specie nebulae in tabernacula; et juxta hunc sensum *nebula* in dicto testimonio non est ablativi casus, sed nominativi. Alter sensus est, ut non formaliter (ut ita dicam), sed effective dicatur sapientia obtexisse terram nebula; et sic referri potest ad primam creationem mundi, quando tenebræ erant super faciem abyssi; vel referri potest ad continuam successionem tenebrarum et noctis post illuminationem solis, quod indicare videntur proxime antecedentia verba: *Ego feci in cælis, ut oriretur lumen indeficiens, et sicut nebula texi omnem terram.*

33. *Jobi locus elucidatur.*—Alia autem verba Job 38, *Quis conclusit ostiis mare?* etc., solum commendant divinam omnipotentiam, qua in tertio die creationis mundi congregavit aquam in locum unum, quæ primo die quasi erumpebat, ut universam terram circumdaret. Cum vero subditur, *Cum ponerem nubem vestimentum ejus, et caligine obvolvoerem*, nihil aliud significatur, nisi quod Genes. 1, dicitur: *Et tenebræ erant super faciem abyssi.* Potest autem aliquis ex eo loco ansam sumere opinandi, fuisse tunc aquam circumdatam densissima aliqua nube, quæ erat causa illarum tenebrarum, et ideo dici, fuisse nubem quasi vestimentum aquæ, etc. Quæ opinio licet vera esse admittatur, non oportet fingere nubem illam replevisse omnia superiora loca usque ad cælum empyreum, sed tantum fuisse juxta aquam in densitate et magnitudine, quæ sufficeret ut aquam caligine obvolveret. Quod si ita fortasse factum est, facile ratio redditur tenebrarum quæ tunc erant super faciem abyssi; non tamen facile redditur ratio cur Deus voluerit in primo instante illam nubem creare, et aquam illa tegere. Nec verba illa cogunt ut nubem proprie intelligamus; nam aer caliginosus et tenebrosus qui aquam circumdabat, potuit per metaphoram nubes appellari. Quod si hoc ita est, causa tenebrarum esse potuit, vel quia Deus non indidit lucem soli in primo instante, vel quia non concurrat eum illo ad illuminandum. Utcunque tamen id sit (hoc enim ad rem præsentem non spectat), nulla potest assignari materia, neque ullum corpus, ex quo corpora cælestia et elementa condita fuerint.

34. *Veræne aquæ supra firmamentum.*—Ad aliam confirmationem de aquis supra firmamentum, omissis multis quæ de illa quæstione disputari possunt, et erudite tractantur a Benedicto Pererio, lib. 1 in Genes., in opere secundi diei, ea mihi sententia placuit semper, quæ negat esse supra cælos æthereos veras et elementares aquas, quia oppositum non habet in Scriptura sufficiens fundamentum, quo sublato constat, sententiam illam esse ab omni ratione philosophica alienam. Major nunc solum ostenditur, declarando locum Genesis; constat enim ex omni interpretum sententia, et ex proprietate vocabuli *rahia*, firmamentum non significare unum tantum corpus, sed totam hanc expansionem cæli, tam aerei quam ætherei, de quo toto dictum est: *Extendens cælum sicut pellem.* Quoniam vero in illa expansione variæ sunt partes, aliquid interdum ei tribuitur secundum partem supremam, ut cum dicitur Deus posuisse stellas in firmamento cæli, interdum vero secundum partem infirmam, et sic dicitur Deus posuisse firmamentum, id est hanc infimam regionem aeris, in medio aquarum, scilicet pluvialium et terrestrium. Et eodem modo additur in citato loco: *Qui tegis aquis superiora ejus*; superiora enim vocat respectu nostri, non respectu supremorum corporum, et de his aquis, ac cælo aereo, facillimo negotio exponi possunt omnia Scripturæ loca in quibus fit mentio aquarum supra cælos existentium. Atque hanc interpretationem satis indicat Hieremias, cap. 10, dicens: *Qui facit terram in fortitudine sua, præparat orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit cælos. Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cælo, et elevat nebulas ab extremitatibus terræ; et c. 51: Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cælo, qui levat nubes ab extremo terræ.* Objiciunt aliqui, quod cap. 2 Genes., condito jam paradiso, dicitur: *Nondum pluerat Dominus super terram*; unde colligunt pluviales aquas non potuisse elevari et dividi ab inferioribus secunda die. Propter quod aliqui concedunt non fuisse secunda die sublato vapores et nubes usque ad mediam regionem aeris, sed solum fuisse designatum aerem, ut divideret aquas ab aquis. Sed non placet, tum quia Scriptura dicit eo die factam esse divisionem aquarum; tum etiam quia, seclusa hac divisione et sublevatione aquarum, illa designatio aeris nihil est nisi fortasse aliqua denominatio extrinseca. Nec video vim collectionis illius ar-

gumenti; non enim statim ac vapores aquei ascendunt ad mediam regionem aeris, ita disponuntur ut subito pluat; maxime cum Job 26 scriptum sit: *Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum.*

35. *Qualis in die iudicii rerum omnium immutatio.* — Ultima confirmatio illius sententiæ sumebatur ex innovatione mundi futura in die iudicii, in qua cœlum comburendum est juxta Scripturam, de qua re disputavi late in 2 tom. tertiæ part., disput. 58, sect. 2, ubi ostendi, in die iudicii non esse cœlestia corpora secundum substantias immutanda, sed solum secundum aliqua accidentia pertinentia ad perfectionem status gloriæ, ignemque conflagrationis non ascensurum supra cœlum aereum; ubi et locum Petri, et alia Scripturæ testimonia fuse exposuimus, quæ hic repetere non est necesse.

SECTIO XII.

Utra materia, cœlestisne an elementaris, perfectior sit.

1. Cum ex dictis constet nihil in Scripturis reperiri, quod cœlorum incorruptibilitati et creationi ex nihilo repugnet, consequens fit eam sententiam, quæ affirmat cœlum habere materiam diversæ rationis a materia generabilium, philosophicæ doctrinæ magis esse consentaneam, et Catholicæ nihil repugnare. Quæri vero subinde potest quænam istarum materialium perfectior sit; non enim sunt æque perfectæ, cum specie differant, ut in superioribus dictum est.

2. Et quidem, comparando materias cœlorum inter se, certum est illam esse perfectiorem materiam, quæ natura sua destinatur ad nobiliorem formam recipiendam. Probat, quia illa est potentia nobilior, quæ ad nobiliorem actum natura sua ordinatur; sed quælibet materia cœli ordinatur ad suam formam, ut ad actum sibi adæquatam; ergo illa est nobilior, quæ est ad nobiliorem formam. Neque in hoc occurrit aliqua probabilis ratio dubitandi.

3. Difficultas vero est comparando materiam rerum generabilium ad materiam incorruptibilem ut sic, quænam illarum minus perfecta sit. Et ratio dubitandi est, quia se habent ut excedens et excessum, nam materia cœli est determinata ad formam quamdam perfectissimam; materia vero inferiorum corporum est indifferens ad formas etiam imperfectissimas. Item materia cœli est

semper ac necessario conjuncta suo actui; quo fit ut, tam secundum entitatem suam, quam secundum unionem ad suum actum, sit omnino incorruptibilis; alia vero materia licet secundum entitatem sit incorruptibilis, tamen secundum unionem mutatur. Tertio, prior materia non est subjecta privationi; unde nec secundum eam rationem corrumpi potest; posterior vero semper est subjecta alicui privationi, imo infinitis privationibus, secundum quas corrumpi potest, ut Aristoteles dixit, 1 Physic. Quarto, prior materia semper est plene satiata, quia semper est plene actuata; unde aliam formam non appetit præter eam quam habet; quare non habet appetitum per modum desiderii, sed solum per modum amoris et quietis; altera vero appetit et quasi desiderat alias formas quas non habet, et ideo et turpis et malefica ab Aristotele, primo Physicor., text. 81, appellatur, et principium corruptionis dicitur, 7 Metaph., text. 22.

4. At vero materia rerum corruptibilem cœlestem superat in hoc, quod simpliciter est capax nobilioris formæ quam illa; imo videtur esse capax nobilissimæ formæ omnium quæ esse possunt, scilicet animæ rationalis; sola autem hæc excellentia videtur majoris momenti, magisque pertinere ad absolutam perfectionem materiæ, quam omnes aliæ enumeratæ. Nam perfectio potentiæ non ex quocumque, sed ex nobilissimo actu pensanda est; ergo quamvis materia generabilium sit capax plurium formarum, inter quas quædam sunt ignobiliores formis cœlestibus, tamen, quia in toto illo ordine formarum sunt aliæ, vel saltem aliqua nobilior omnibus cœlestibus formis, hoc satis est ut hæc materia absolute nobilior judicetur. Et confirmatur, quia etiam materia generabilium excedit in amplitudine et capacitate suæ potentiæ, quæ etiam per se confert ad perfectionem potentiæ passivæ; ut intellectus, quia in genere potentiæ cognoscitivæ potentia perfectissima est, plures potest recipere formas; ergo si aliunde adjungatur, quod illa amplitudo materiæ sub se complectitur nobilissimam formam, erit absolute talis materia nobilior.

5. *Cœlestis materia longe præstantior inferiori.* — Nihilominus omnes auctores, qui distinguunt has materias, censent cœlestem esse nobiliorem, imo communiter materia hæc generabilium reputatur infima rerum omnium, quæ esse possunt, etiam per poten-

tiam Dei absolutam, intra genus substantiæ. Quod sentit Richardus, Quodlib. 2, quæst. 5; et Ægidius, Quodlib. 3, quæst. 5; Durand., in 2, dist. 12, quæst. 1, et ibidem Richard., quæst. 2; et inclinatur Scotus, quæst. 2, ad argumenta, quamvis dubius sit; idem tenet Thomas de Argentina, in 1, dist. 44, quæst. 1, art. 2; Abulens., in cap. 22 Matthæi, q. 222. Et ratio est, quia, in genere loquendo, maxima imperfectio est potentiæ passivæ, si cum perfectione actus ejusdem generis conferatur; ergo inter potentias passivas substantiales illa est imperfectissima, quæ de se est maxime passiva, atque adeo maxime indifferens ad recipiendum quemlibet actum, sive perfectum, sive imperfectum. Et confirmatur ac declaratur in hunc modum; nam materia generabilium sub minima forma conservari potest; ergo signum est illam esse minimæ perfectionis et entitatis. Tandem, materia cœlestium corporum est incapax omnis alterationis, et peregrinæ impressionis; ergo signum est esse in altiori ordine constitutam. Unde, licet in potentiis activis perfectio attendatur penes actum perfectissimum, non autem in passivis, nisi cætera paria sint; sed considerandus est proprius et adæquatus actus earum, et præcipue modus actuandi. In quo etiam excedit materia cœlestis, quia respicit actum inseparabiliter informantem; materia autem corruptibilem respicit formam informantem separabiliter; et ideo quælibet materia cœlestis perfectior est materia elementari.

6. *Num infima hæc materia alia queat esse inferior.* — Quod vero de potentia absoluta nulla possit creari materia inferior hac, non est adeo constans et certum; nam si concipiamus materiam capacem formæ lapidis, verbi gratia, et ad illam ita determinatam, ut sit incapax omnium perfectiorum, illa sine dubio esset minus perfecta quam materia generabilium, quæ nunc est. Nihilominus probabilior videtur communis sententia, quia, ut dixi, hæc materia videtur esse summæ potentialitatis, et prope nihil, ut Augustinus dixit. Nec videtur possibilis materia capax unius formæ corruptibilis, quæ ex se non sit etiam capax aliarum, tum quia omnes formæ corruptibiles conveniunt in hac ratione separabiliter informanti, quæ est sufficiens ad constituendam ultimam quamdam speciem materiæ, sub qua non potest essentialis divisio intelligi; tum etiam quia, hoc ipso quod materia conjungitur formæ cor-

rumpibili, est subjecta privationi, et consequenter capax diversarum formarum et contrariarum dispositionum; et ideo non potest talis materia esse determinata ad formam, neque esse capax unius, quin sit etiam omnium repugnantium, quæ illam ex se pellere possunt ab eodem subjecto. Et ideo materia corruptibilem non solum minus perfecta est quam cœlestium, sed etiam infima omnium quæ esse possunt.

SECTIO XIII.

Qualis causalitas materiæ incorruptibilium corporum.

1. *Materia cœlestis suam circa compositum et formam exercet causalitatem.* — Superest dicendum de causalitate materiali, quam exercet materia corporis incorruptibilis. Duas autem causalitates materiæ circa substantiam supra distinximus: unam, quoad constitutionem; alteram, quoad effectum. De priori est certum exerceri a materia cœlesti circa suum compositum, et consequenter etiam circa formam ejus. Nam illud compositum tale est, ut essentialiter constet ex sua materia et forma; ergo ab illa essentialiter pendet, tanquam ab intrinseco et essentiali principio, et materiali causa componente. Forma item cœli talis est, ut extra suam materiam conservari non possit; pendet ergo ab illo esse tanquam a subjecto, in quo sustentatur; exercet ergo illa materia circa talem formam causalitatem suam. Ex quo etiam fit, materiam illam exercere hanc causalitatem media unione formæ cœli cum illa materia, nam illa etiam unio pendet essentialiter a tali materia, et, mediante illa, forma, et totum compositum, ab eadem materia, neque præter illam est necessarius alius modus qui sit causalitas materiæ, ut ex superioribus facile probari potest; nam quoad hoc eadem est ratio corporis incorruptibilis et corruptibilis.

2. *An in cœli effectione materia aliquando concurrerit.* — De altera vero causalitate quoad effectum potest esse difficultas, an in aliquo vero sensu dici possit, materiam cœli in suo genere materialis causæ concurrere ad effectum cœli. Et ratio difficultatis est, quia cœlum, et in universum corpus incorruptibile, fit tantum per creationem; ergo effectio illius est ex nihilo; ergo nulla potest dari materialis causa illius effectio, repugnant enim illa duo. Et confirmatur, nam effectio cœli est (ut ita dicam) totalis effectio substan-

tia cœli, etiam quoad materiam; sed non potest materia esse causa materialis effectio- nis suiipsius; hoc enim repugnat in omni genere causæ, excepta finali, quia in aliis, causare supponit esse; ergo non potest ma- teria esse causa effectio- nis cœli. In contra- rium vero est, quia cum cœlum fit, forma ejus fit dependenter a materia, nam in esse pendet ab illa; ergo et in fieri; ergo effectio totius cœli pendet a materia. Probatur hæc ultima consequentia; nam ab eadem materiali causa pendet effectio totius compositi, a qua pendet effectio formæ, maxime quando talis est forma, ut non fiat nisi unita materiæ; sed effectio formæ cœli pendet in genere causæ materialis a materia; ergo et effectio totius compositi. Minor patet ex dictis, nam si forma pendet in fieri a materia, ergo effectio ejus pendet a materia. Item quia talis est illa forma ut naturaliter fieri non possit nisi unita subjecto. Unde per eandem actionem fit qua unitur subjecto, et per eandem actionem uni- tur, qua fit; sed actio unitiva essentialiter pendet a subjecto, ad quod fit unio; ergo. Major autem videtur etiam clara, quia compo- situm non fit nisi per unionem formæ cum materia; ergo si illa actio pendet a subjecto, etiam effectio compositi pendet a subjecto. Item, non alia ratione compositum corrupti- bile fit per actionem dependentem a materia, nisi quia forma ejus fit vel unitur materiæ per actionem dependentem ab illa; sed ostensum est idem contingere in corpore incorruptibili; suppono enim formam talis corporis non esse subsistentem, sed materialem et pendentem a materia, quæ forma proprie non fit, sed comproducitur composito; et ideo eadem ac- tione qua illa fit et unitur, fit etiam compositum.

3. Hæc difficultas non procedit de crea- tione cœli, quatenus ad materiam ejus ter- minatur; sic enim constat non esse materia- lem causam ejus, sed terminum. Procedit de illa cœli productione, quatenus formaliter terminatur ad formam ejus, et ad unionem formæ cum materia, et ad compositum, qua- tenus ex illa resultat, an, videlicet, illa actio quantum ad illam partem (ut sic loquar) ha- beat propriam materialem causam; argu- menta enim, posteriori loco facta, videntur af- firmantem partem convincere. Unde posset quis excogitare, sicut corpus incorruptibile est compositum ex duabus partibus, ita ef- fectionem ejus esse compositam ex duabus partibus seu dependentiis partialibus, qua- rum altera ad materiam absolute, altera vero

ad formam, ut informantem materiam, atque adeo ad compositum ut sic, terminetur. Actio enim proportionata est termino, cum quo identificatur; ergo, sicut terminus compo- situs est, ita et actio seu dependentia. Illa ergo actio, ratione ejus partis, quæ ad materiam terminatur, non habet causam materialem, ut dictum est; quoad alteram vero partem videtur habere illam, idque satis probari ar- gumentis factis. Sed in hac sententia difficile est ad explicandum an illæ sint duæ actio- nes, vel una; nam si sunt duæ, altera erit creatio materiæ, altera vero generatio, vel eductio formæ de potentia materiæ; si vero est una, erit veluti mista et composita ex creatione et educatione, et non apparet quo- modo duæ illæ partiales actiones uniantur ad componendam unam.

4. Quapropter dici aliter potest, actionem illam esse unam et indivisibilem, qua primo et per se producitur totum corpus incorrup- tibile, et comproducentur partes, quæ actio non potest habere causam materialem, eo quod sit omnino ex nihilo. Atque ita fit ut materia horum corporum nullo modo con- currat materialiter ad productionem eorum. Sed in hac sententia etiam est creditu diffi- cile, quod actio terminata ad rem compositam sit in se indivisibilis. Nam ratio supra facta videtur probare oppositum, quia actio identi- ficatur cum termino producto; ergo, sicut terminus coalescit ex partibus, ita necesse est integram actionem productivam ipsius ter- mini consurgere ex partialibus actionibus productivis, seu comproductivis partium ip- sius termini.

5. *Quot possit modis actio indivisibilis esse.* — Est igitur advertendum, dupliciter posse actionem aliquam dici indivisibilem: uno modo, quia non est composita ex partibus, sicut est indivisibilis creatio Angeli; et hoc modo non potest dici indivisibilis productio cœli, ut recte probat ratio facta. Alio modo dici potest actio natura sua indivisibilis, quia, licet constet ex partibus, non tamen potest nisi indivisibiliter seu inseparabiliter fieri, ne- que una pars fieri aut manere potest sine alia, nec per se sola, sed simul cum tota ac- tione. Atque hoc modo existimo esse unam et indivisibilem actionem, qua creatur cœ- lum, et concreatur materia et forma ejus. Quidquid enim sit de potentia absoluta, quod infra videbimus, tamen ex natura rei ita pendet creatio materiæ cœli ab actuali informatione seu unione formæ, ut non pos-

SECTIO XIV.

Utrum in rebus incorporeis dari possit causa ma- terialis substantialis, et quomodo quantitas ad hanc materialem causam comparetur.

1. Supponit hæc quæstio esse inter sub- stantias creatas quasdam incorporeas, id est. carentes hac quantitate molis quam habent corpora, quod infra nobis probandum est, tractando de substantiis separatis. Hoc ergo supposito, ad explicandam in universum cau- salitatem materialem circa substantiam, vel assignandos ei terminos quibus clauditur, vel designandam certam proprietatem qua di- gnosci possit, necessaria visa est hæc quæstio.

Variae sententiæ.

2. In qua nonnulli errarunt, dicentes cau- salitatem materialem non limitari ad res cor- poreas, sed in incorporeis etiam reperiri. Quæ sententia duobus modis intelligi potest. Prior est, ut intelligatur de materia ejusdem ratio- nis cum materia rerum corruptibilium. Quo sensu tenuit eam opinionem Avicembron, in lib. Fontis vitæ, ut refert et declarat D. Thom., 1 part., quæst. 50, art. 2. Sed hic sensus facile rejicitur ex dictis, præter aliqua quæ mox subjiciemus. Quia ostendimus cor- pora cœlestia propter suam incorruptibilita- tem non posse constare hac materia; sed sub- stantiæ incorporeæ sunt incorruptibiles, magisque abstractæ ab hujusmodi peregrinis al- terationibus, quam cœlestia corpora; ergo.

3. Alio ergo sensu potest illa sententia in- telligi de materia alterius rationis specificæ ab hac nostra materia; ejusdem tamen rationis genericæ cum materia rerum corporalium; ita ut de se illa materia, quæ de facto esse dicitur in rebus incorporeis, capax sit corpo- reæ molis, et quantitatis, si forma illam ad- mittat. Et hoc sensu dicitur illa materia esse ejusdem rationis communis cum materia re- rum corporearum, quamvis in statu differat, et actu careat mole corporea ratione formæ. Quod etiam asseruit Avicembron, cit. loco. Est autem etiam hic sensus improbabilis, quia materiæ corporali connaturale est esse sub quantitate, et sub illa vel per illam dividi in partes; ergo impossibile est ut aliqua sub- stantia natura sua constet hujusmodi materia carente mole corporea. Patet consequentia, tum quia non potest talis materia esse sine quantitate, saltem connaturali modo; non potest autem aliqua substantia naturaliter

sit naturaliter esse illa effectio materiæ sine consortio alterius partialis actionis, qua in il- lam introducitur forma; neque e converso illa inductio formæ possit per se fieri per mo- dum totalis actionis, sed solum per modum partis componentis unam totalem actionem simul cum productione materiæ. In quo dif- fert effectio incorruptibilis corporis a produc- tione corporis corruptibilis, nam in corpore corruptibili actio qua creatur materia, potest eadem manere, variata actione qua induci- tur forma, vel secundum numerum, vel etiam secundum speciem; quamvis oporteat ut ali- qua maneat vel succedat; et e contrario, ac- tio inductiva formæ potest per se fieri per modum totalis actionis, sicut fit generatio, ut infra latius declarabimus, tractando de edu- ctione formæ.

6. *Solvitur proposita difficultas.* — Hoc ergo supposito, ad difficultatem propositam dicendum est, actionem illam integram et indivisibilem absolute et simpliciter non pen- dere a materia in genere causæ materialis, quia illi actioni ut sic nullum subjectum sup- ponitur; nihilominus tamen fatendum est il- lam actionem, quantum ad eam partem, qua est comproductiva formæ, pendere a mate- ria, ut a subjecto et causa materiali; hoc enim recte probat discursus supra factus. Nec vero inde fit illam actionem quoad ali- quam partem esse generationem aut propriam educationem formæ de potentia subjecti, nam hæc ratio solum convenit illi actioni, quæ per se ac separatim et per modum totalis actio- nis fieri potest; illa autem partialis actio concreatio dicenda est, quia natura sua est pars unius totalis actionis, quæ est vera creatio. Nec repugnat concreationi ut sic, pendere a subjecto et materiali causa, quan- tum ad eam rationem seu partem, secundum quam dicitur concreatio; sicut etiam, qua- tenus est partialis concreatio materiæ, pendet suo modo a forma et unione ejus. Quod nihil aliud est dicere quam dari quamdam creatio- nem totalem, quæ constat ex partibus mate- rialibus et formali, proportionatis partibus qui- bus constat terminus ejus; quod verissimum est. Atque ita satisfactum est omnibus ratio- nibus dubitandi, intelligenturque melius hæc omnia ex dicendis infra de creatione, et de educatione formæ substantialis, ubi plura de hac difficultate dicam.